Congres 1952

In aansluiting aan het kort overzicht van de congresbesluiten in het Mei–Juni-nummer van „Van Mens tot Mens" volgt thans in ons kaderorgaan een uitvoeriger verslag van de op ons jaarlijks congres te Arnhem gehouden inleidingen van drie leden van ons Centraal Bestuur:

H. Ploeg Jr en mr B. v. d. Waerden: „Moet Humanitas een zelfstandige reclasseringsvereniging worden?"

Ph. H. van Praag: „Het rapport-Overwater."

Sectie Reclassering

HUMANITAS ALS ZELFSTANDIGE RECLASSERINGSVERENIGING

Reclassering is één der oudste vormen van maatschappelijk werk en maakt er een wezenlijk bestanddeel van uit. Het is verheugend, dat dit steeds verder doordringt. Het idee, dat misdadigheid bij verbetering der maatschappelijke verhoudingen de voedingsbodem zou zijn ontnomen, werd lang gesteund, doch is thans losgelaten.

De vraag, die gesteld wordt, is: moet dit maatschappelijk werk op levensbeschouwelijke basis geschieden?

Hierop is het antwoord reeds gegeven en het bestaan van „Humanitas" is hiervan het bewijs. Waarom zouden wij het maatschappelijk werk op levensbeschouwelijke grondslag verrichten, uitgezonderd speciaal reclassering?

„Humanitas" is opgericht omdat:

1. naast andere geestelijke richtingen het humanisme ontbrak;
2. voor het groeiend buitenkerkelijk volksdeel behoefte bestaat aan een geestelijke basis, waarvan wij menen, dat het een humanistische moet zijn;
3. in de laatste plaats, de buitenkerkelijken verwaarloosd werden.

Als reclassering meer is dan materiële hulp, dan is een geestelijke basis nodig.

Intussen kan men dit erkennen en dan nog menen, dat een zelfstandige reclasseringsinstelling niet nodig is. Men kan stellen, dat men ook reclassering kan doen binnen het raam van een neutrale vereniging. Zeker, dat kan en dat is in het verleden ook zo gebeurd. Humanisten werken al lang mede in: Het Nederlands Genootschap tot Reclassering, Pro Juventute, Vereniging Armenzorg, diverse Voogdijverenigingen, Maatschappelijk Hulpbetoon, etc., etc.

Men kan dus volhouden, dat het mogelijk is het werk zo te doen, doch als men hiermee tevreden is, had men Humanitas nooit moeten oprichten, want de humanist met sociaal gevoel kan altijd wel ergens terecht.

Intussen kan nog worden opgemerkt, dat de algemene organisaties op hun retour zijn. De afsplitsing is in gang en het feit, dat „Humanitas" is opgericht, bewijst dit nog eens.

Reeds voor de oorlog was er een vereniging voor moderne (humanistische) armbezoekers en thans, na de oorlog heeft „Humanitas" een eigen gezinsverzorgingsorganisatie, een eigen voogdijvereniging, bestaat er een Humanistisch Thuisfront, hebben wij, in samenwerking met het Humanistisch Verbond, Bureaux voor Levens- en Gezinsmoeilijkheden opgericht. Alle overwegingen, die gegolden hebben om al dit maatschappelijk werk zelf te doen, gelden ook voor het gebied der Reclassering en waarom zouden we hier dan halt houden?

Men kan nu zeggen, dat dit schotjesgeest is, doch dit had men dan moeten overwegen bij de oprichting van „Humanitas".

Wij betreuren die splitsing niet, omdat ik constateer:

1. dat maatschappelijk werk op levensbeschouwelijke basis dient verricht te worden;
2. ons volk geestelijk sterk is gevarieerd.

Op reclasseringsgebied zijn krachtige instellingen op godsdienstige basis, nl.:

Rooms-Katholieke Reclasserings Vereniging

Het Leger des Heils

Protestants-Christelijk Reclasserings Vereniging.

Naast deze organisaties behoort een humanistische vereniging te werken, nl. „Humanitas", krachtens haar statuten en het doel van haar oprichting. Het humanistisch beginsel kan in neutrale verenigingen niet voldoende tot zijn recht komen. Eénlingen raken in deze verenigingen zoek. Het werk wordt niet geregeld vanuit het beginsel belicht en verdiept. Men kan nu zeggen, dat aan de humanist geen strobreed in de weg zal worden gelegd in het Genootschap. Dat weten we, maar in een eigen organisatie zal het levensbeginsel een krachtige impuls zijn. Een algemeen argument, dat ik meer als humanist dan als reclasseerder wil gebruiken, is, dat het humanisme in Nederland strijdt om zijn rechtmatige plaats in ons volksleven. Daarin past, dat we ons overal *als zodanig* laten gelden; de erkenning moet nog bevochten worden.

Als ik principieel dus heb gesteld, dat er per se een humanistische reclasseringsinstelling moet komen, moet ik nagaan of dit practisch verwezenlijkt kan worden. Bezwaren zijn er zeker.

De ruggegraat van de reclasseringsinstelling wordt tegenwoordig gevormd door bezoldigde ambtenaren, die de voorlichting verzorgen. Het is ook goed, dat er beroepsmatigheid in dit werk is gekomen en er opgeleide krachten op dit gebied werken; dat betekent vooruitgang, wij kunnen dus vanavond niet beginnen. De rechtbanken hebben contact met de reclasseringsambtenaren in hun omgeving. De instellingen met *opgeleide* krachten krijgen opdrachten tot het uitbrengen van voorlichtingsrapporten. „Humanitas" kan onmogelijk het hele land overdekken met een net van ambtenaren, ook al geeft de overheid 90 of 100 % subsidie in de salariskosten.

Met vrijwilligers kan het voorlichtingswerk niet worden verricht.

Daarom *wel* erkenning vragen, maar ons beperken tot celbezoek en toezicht. Met het Nederlands Genootschap tot Reclassering zou dan overlegd kunnen worden, dat dit, tot „Humanitas" ook deze arbeid kan overnemen, de voorlichting blijft verrichten.

Maar dit dient dan gezien te worden als een overgangstoestand, met als doel, volwaardige reclasseringsinstelling te worden naast de confessionele instellingen.

H. PLOEG JR.

HUMANITAS ALS ZELFSTANDIGE RECLASSERINGSVERENIGING?

Voor mij is het t.a.v. de vraag: moet Humanitas zelfstandig als reclasseringsvereniging optreden of de reclasseringsarbeid t.a.v. buitenkerkelijken verrichten in het raam van het Genootschap, moeilijk als verdediger van een bepaald standpunt, nl. het laatste, op te treden. Nauwere banden immers verbinden mij aan dat Genootschap, waarin ik jarenlang als secretaris, thans als voorzitter, van de grootste afdeling ben opgetreden en bovendien deel van het Hoofdbestuur uitmaak. Het is dus uiteraard moeilijk voor mij, hierin objectief te zijn en deze vraag uitsluitend vanuit het gezichtspunt van het belang van Humanitas te zien.

Toch heb ik — na enige aarzeling — mij op verzoek van het Centraal Bestuur bereid verklaard, als tweede inleider op te treden, omdat mijn ervaring in de reclasseringsarbeid het mij mogelijk maakt, beter dan een ander de consequenties voor onze vereniging te overzien van de belangrijke en ingrijpende keuze, waarvoor het Congres zich thans gesteld ziet.

Laat mij vooropstellen, dat het Centraal Bestuur het eens is over het uitgangspunt, nl. dat de reclasseringsarbeid evenals iedere andere vorm van maatschappelijk werk, wil deze vruchtdragend zijn, geschieden moet vanuit een bepaalde levensbeschouwing, dus een geestelijke achtergrond en basis moet hebben.

Dit behoeft echter geenszins mee te brengen, dat nu ook iedere vorm van maatschappelijk werk beoefend moet worden door „gekleurde" verenigingen. M.i. ligt dit heel verschillend.

Bij de reclassering is het zo dat wij te doen hebben met het zgn. neutrale of algemene Nederlandse Genootschap tot Reclassering, waarvan zich echter in de loop der jaren de R.K. en de P.C.R.V. (hoofdzakelijk onder gereformeerden werkend) hebben afgescheiden. Dit betekent enerzijds, dat de overgebleven medewerkers in het Genootschap grotendeels uit vrijzinnig-protestantse en humanistische kring komen en anderzijds, dat dit Genootschap, dat op dit ogenblik samenwerkt met de reclasseringscommissie van de N.H. Kerk, de reclasseringscommissie uit het Joods Maatschappelijk Werk en met Humanitas, toch altijd nog pl.m. 60 % van het Nederlandse volk bestrijkt en buiten onze katholieke provincies zelfs ongeveer twee derde gedeelte!

Waar het Genootschap voorts een financieel krachtige organisatie is, is dit ontzaglijk belangrijk.

Uit enquêtes bij de rechterlijke macht is gebleken, dat men daar in het algemeen van oordeel is, dat het werk van het Genootschap in vele arrondissementen van beter gehalte is dan dat van de R.K.R.V. en P.C.R.V. en dat men van justitiële zijde dus meer vertrouwen heeft in het Genootschap dan in de andere instellingen.

Het Genootschap immers was door de uitgebreidheid van zijn arbeidsveld in staat, een goed geoutilleerd en deskundig apparaat over het gehele land op te bouwen. De afdeling Amsterdam alleen heeft op het ogenblik naast een administratieve leider van het Bureau 8 full-time ambtenaren in dienst!

Onlangs is, naast het corps voorlichtingsambtenaren, een net van ambtenaren voor de leiding voor het toezicht opgebouwd en thans is een begin gemaakt met meer systematische zorg voor de achtergebleven gezinnen van de gedetineerden.

Dit alles kan het Genootschap alleen, omdat het zo'n groot deel van de be-

volking bestrijkt en financieel krachtig is. Wanneer dit wordt aangetast door verdere afsplitsingen, hetzij van de Hervormden (die uitdrukkelijk hebben verklaard dit niet te willen, mits de hervormde reclassenten maar aan hervormde gevangenbezoekers en toezichthouders worden toegewezen en id. J. M. W.), hetzij van de buitenkerkelijken. Een dergelijke afbrokkeling — wanneer die ten minste van betekenis zou zijn en dat is natuurlijk onze bedoeling, als Humanitas zelfstandig zou beginnen — zou onherroepelijk een dergelijke ontplooiing en specialisering afbreuk doen, zo niet onmogelijk maken en zelfs meebrengen, dat het thans verrichte althans ten dele weer zou moeten worden afgebroken. Ressorten van een ambtenaar voor het toezicht kunnen twee, bij gunstige ligging misschien over drie standplaatsen gaan, maar groter kunnen zij toch niet zijn. Wanneer het Genootschap dus nu b.v. in een combinatie van 3 afdelingen de 300 ondertoezichtgestelden haalt en daarvoor één ambtenaar voor leiding en toezicht aanstelt, dan ontvalt daaraan de grondslag, als een andere vereniging — i.c. Humanitas — daaraan 100 cliënten onttrekt, terwijl wij zelf helemaal niet in staat zouden zijn, voor deze 100 reclassenten iets gelijkwaardigs in de plaats te stellen.

Welke zouden nu de redenen kunnen zijn, die Humanitas ertoe zouden moeten leiden, om ondanks het feit, dat het reclasseringswerk dan op lager peil zou dreigen te komen, dit toch als afzonderlijk erkende vereniging ter hand te willen nemen? Daarvoor kan ik mij twee redenen denken:

1. het Genootschap verricht deze arbeid vanuit een aan onze grondslag en doelstelling strijdige geest;
2. het Genootschap belet de humanistische reclasseerders, hun bemoeiingen over de buitenkerkelijke reclassenten uit te strekken.

Geen van beide is het geval. De levensbeschouwing van bestuurders en ambtenaren van het Genootschap is veelal zeer verwant aan de onze (om van de vele personele unies nog maar niet te spreken) en de geest, waarin het werk verricht wordt, verschilt in de meeste plaatsen weinig van de onze. Bovendien erkent het Genootschap volkomen het belang van de reclassering op de grondslag van een levensbeschouwing en in de eigen geestelijke sfeer van de reclassent. Juist daarom heeft het Genootschap de in 1946 tot stand gekomen samenwerking met Humanitas gaarne aanvaard, evenals het dat doet met de Herv. Kerk en het J.M.W. Humanitas heeft of kan krijgen redelijke invloed in de organisatie van het Genootschap en wanneer het voldoende geschikte medewerkers beschikbaar stelt, volledig tot zijn recht komen, wat betreft de reclasseringsbemoeiingen t.a.v. de buitenkerkelijken. Er zijn geen klachten over de wijze, waarop het Genootschap die afspraken is nagekomen. Sterker: wanneer we hier of daar weinig van de invloed van Humanitas in het Genootschap merken, dan moeten wij de hand in eigen boezem steken. Als ik goed ben ingelicht, heeft het Genootschap Rotterdam meer dan een jaar geleden het secretariaat van de afdeling aan Humanitas aangeboden, maar wij hebben tot vandaag de dag niemand gevonden om deze functie te vervullen.

Iemand van ons Centraal Bestuur heeft een half jaar geleden met de voorzitter van Humanitas Den Haag gesproken en als resultaat daarvan zouden wij een bestuurslid in die afdeling aanwijzen. Maar deze is er nog niet. En dan wil men zelfstandig beginnen, ik zou haast zeggen zich aanmatigen, dit moeilijke werk geheel aan zich te trekken zonder de steun van het deskundige en ervaren apparaat van het Genootschap.

Nu spreek ik nog in het geheel niet over de financiële consequenties. Maar twee dingen wil ik toch even aanstippen:

1e: dat het Genootschap in 1950 aan geheel eigen middelen ongeveer

f 30.000,– (nl. aan rente van vermogen plus contributies en giften) in het werk stak en – dit voor degenen die zeggen: laten wij dan de voorlichting voorlopig nog laten in handen van het Genootschap en alleen de reclassering zelfstandig ter hand nemen – dat de hulpverlening en het gevangeniswerk het Genootschap in 1950 netto – dus na aftrek van de subsidies – *f* 8000.– kostte, *geheel afgezien van de apparaatskosten.*

Maar wat belangrijker is – principieel belangrijker ten minste (in de practijk is geloof ik het financiële argument alleen al doorslaggevend op dit ogenblik!) is, dat Humanitas als zelfstandig erkende reclasseringsvereniging voor celbezoek en toezicht enerzijds een concurrent van het Genootschap zou worden en anderzijds voor de toewijzing van de gevallen afhankelijk van datzelfde genootschap en van verschillende officiële instanties.

Het Genootschap zou dan immers de rapporten uitbrengen, doch bij buitenkerkelijken in de conclusie van het rapport tegen de rechter moeten zeggen: indien ge deze man of vrouw voorwaardelijk veroordeelt, wijs het toezicht dan niet aan mij zelf toe, doch aan mijn concurrent Humanitas. Een bovenmenselijke eis, waar natuurlijk niets van terecht komt. En zou de Rechterlijke Macht in het algemeen scheutig zijn, om gevallen niet aan het Genootschap, maar rechtstreeks aan Humanitas toe te wijzen? M.i. een illusie.

Iets dergelijks zouden wij zien bij de verdeling van celbezoek. Het Genootschap krijgt vele N.H. gedetineerden toegewezen, die vrijzinnig zijn of min of meer los van de Kerk staan. Een bij het Genootschap aangesloten celbezoeker van Humanitas kan althans deze laatste namens het Genootschap bezoeken.

Doch wie maakt zich de illusie, dat een dergelijke gedetineerde ooit aan Humanitas als zelfstandige vereniging zou worden toegewezen, zelfs onder een andere minister van Justitie?

Laten wij toch reëel blijven.

Wanneer wij met het Genootschap blijven samenwerken dan kan Humanitas, als het voldoende geschikte mensen levert, die voor dit werk gevoelen, een groot deel van de buitenkerkelijke reclassenten bestrijken en aanzienlijke invloed oefenen op de geest waarin dit werk, t.a.v. meer dan de helft der Nederlandse bevolking, wordt beoefend. Buiten het Genootschap als zelfstandige reclasseringsvereniging zou Humanitas op het reclasseringsgebied voor afzienbare tijd een bloedeloos couveuzekindje blijven bij gebrek aan warmte om het tot ontplooiing te brengen (geld) en bij gebrek aan toevoer van het nodige voedsel (toewijzing van gevallen). Het enige wat hier tegenover staat, is de grotere propagandistische werking welke uit kan gaan van een stuk eigen werk, dan van arbeid in het kader van een grotere organisatie.

Maar wat zou de propagandistische betekenis zijn van het tentoonstellen van dit bloedeloze kindje?

En aan de andere kant zouden wij wel naar buiten kunnen treden, als werkelijk over het gehele land levende en enthousiaste reclasseringscommissies of -secties – groepen practische werkers dus met eigen werkbesprekingen en scholingscursussen – van Humanitas ontstaan, ook al werken deze dan onder auspiciën van het Genootschap in die zin, dat de gevallen welke zij te behandelen krijgen, aan het Genootschap toegewezen gevallen zijn en.... dat het Genootschap alle kosten draagt.

Resumerende en teruggrijpende op mijn dualistische positie als Genootschaps- èn Humanitasman:

voor de hoedanigheid van het reclasseringswerk in het algemeen is iedere afsplitsing en versnippering schadelijk, tenzij het een specialisering is: reclassering van drankzuchtigen, psychopathen, daklozen, door deskundigen op dat

OPMERKINGEN RONDOM HET RAPPORT-OVERWATER

I. *Inleiding*

De kinderbescherming in Nederland wordt langzaam maar zeker getrokken uit de sfeer van het dilettantisme en de liefdadigheid. De tijd, waarin men schreef over de dankbare weeskinderen, ligt achter ons. Dat vindt men duidelijk uitgedrukt in een onlangs verschenen Amerikaanse publicatie, waarvan de titel luidt „Love is not enough" (Liefde is niet genoeg). In deze titel toch wordt uitgedrukt, dat de moderne kinderbescherming naast liefde voor het misdeelde kind gefundeerd is op wetenschappelijke inzichten. De Nederlandse kinderbescherming gaat deze weg langzaam en niet zonder tegenstribbelen. Het is daarom, dat ik de verschijning van het rapport-Overwater met vreugde begroet. In dit rapport toch wordt een serieuze poging gedaan om leiding te geven aan de ontwikkeling van de Nederlandse kinderbescherming in de richting van deskundig en wetenschappelijk gefundeerd werk. De officiële titel van het rapport is: Rapport van de commissie, ingesteld met het doel van advies te dienen over de vraag in welke richting het Rijkstucht- en Opvoedingswezen en in verband daarmede het kinderstrafrecht zich zal moeten ontwikkelen". Ook voor ons, humanisten, heeft het rapport iets te zeggen en het is daarom, dat op dit congres een aantal opmerkingen naar aanleiding van het werk van de Commissie-Overwater, aan de orde wordt gesteld.

II. *Samenwerking tussen overheid en particulier initiatief*

Een eerste punt, waarbij het belangrijk is stil te staan, is de samenwerking tussen overheid en particulier initiatief. Van 1905 af, het jaar, waarin de moderne Kinderwetgeving van kracht werd, is deze samenwerking historisch gegroeid. Het grondprincipe daarbij is van de aanvang af geweest een innige samenwerking, waarbij de arbeid van de particuliere instellingen de voornaamste plaats innam

---

bepaalde terrein, ofwel een vereniging die tehuizen voor daklozen bezit;

voor het Genootschap zou afscheiding van Humanitas nadelig zijn, maar het zou deze, geloof ik, overleven door de kwaliteit van zijn werk en zijn goodwill bij de rechterlijke macht en bij het departement van Justitie enerzijds, de te verwachten weinige bereidheid bij de officiële instanties om gevallen rechtstreeks aan Humanitas toe te wijzen anderzijds; voor Humanitas meen ik, dat zodanige afscheiding op een débâcle zou uitdraaien bij gebrek aan middelen om het werk goed en verantwoord op te zetten, gebrek aan mensen om het in het gehele land uit te voeren en gebrek aan cliënten, wanneer wij in de positie van concurrenten tegenover het Genootschap zouden komen te staan.

Wil Humanitas bevorderen, dat het reclasseringswerk in humanistische geest zal gebeuren, dan moeten onze mensen in het Genootschap als concurrenten met de anderen optreden. En dan hebben zij — wij — naar mijn vaste overtuiging een prachtige kans om die wedstrijd te winnen, een wedstrijd, die dan niet zal gaan ten koste van de cliënten dus, maar die gaat om het leveren van het beste werk en dus tot heil ook van de reclassenten.

B. VAN DER WAERDEN.

en de rechtstreekse overheidsbemoeiing gezien wordt als een subsidiaire. Deze werkwijze berust in Nederland op een traditie en men vindt haar ook op andere gebieden van de jeugdzorg.

Toen de Kinderwet tot stand kwam, ging men overwegend van de gedachte uit, dat de zorg voor voogdijkinderen een zaak was van de voogdij-instellingen, waarmee de overheid zich alleen te bemoeien had voor zover ze een instelling subsidieerde. Toezicht werd slechts uitgeoefend door de officier van Justitie en de Voogdijraad, doch dit was meer een formaliteit en heeft nimmer veel te betekenen gehad.

Sedert 1947 is hierin een verandering gekomen. Toen toch werd een wet van kracht, waardoor in de positie van de instellingen een grote verandering kwam. Slechts die instellingen kunnen van 1947 af met voogdij worden belast, die zich, blijkens een schriftelijk door de overheid aanvaarde verklaring van het bestuur, onderwerpen aan de van rijkswege gestelde voorwaarden.

De wet van 1947 is in 1950 in werking getreden en thans is het dus zo, dat elke vereniging die de zorg voor voogdijkinderen op zich neemt, de voorwaarden die door de overheid daarvoor zijn vastgesteld, moet aanvaarden en naleven. De bedoeling van deze voorwaarden is uiteraard, te bevorderen, dat het werk van de voogdijvereniging aan bepaalde eisen voldoet, d.w.z. dat het werk van redelijke hoedanigheid moet zijn. De voogdij-instelling blijft vrij in haar wijze van werken, als deze werkwijze maar niet in strijd komt met hetgeen de overheid als eis meent te moeten stellen.

De consequenties voor Humanitas zijn wel duidelijk: nu Humanitas zich bezig gaat houden met de verzorging en opvoeding van minderjarigen, zullen wij ons hebben te realiseren, dat dit onze vereniging een grote verantwoordelijkheid oplegt. Vanzelfsprekend mogen wij dit niet alleen naar de formele kant bezien. Ook vanuit onze beginselen zijn wij verplicht om het werk van onze voogdijvereniging zo verantwoord mogelijk op te bouwen.

III. *Kwaliteitssubsidie*

Hier nu rijst een belangrijk probleem. De meer duurzame verzorging en opvoeding van minderjarigen is een zeer kostbare aangelegenheid. Het is een werk met zeer veel haken en ogen, dat steeds weer voor allerlei moeilijke problemen staat. Men kan een kind niet zo maar in een kinderhuis of in een pleeggezin plaatsen. Men moet dat steeds weer zorgvuldig beoordelen en degelijk voorbereiden. Men heeft daarbij het advies nodig van deskundigen. Men moet goed geschoolde sociale werkers(sters) inschakelen. Vaak doen zich met voogdijkinderen, die in de meeste gevallen grote moeilijkheden gehad hebben, voordat de ouders uit de ouderlijke

* Een verheugende mededeling uit ons Gewest Noord-Brabant!

Ons Gewest heeft per 1 September a.s. als maatschappelijk werker aangesteld de heer H. de Vries, die voornamelijk ter beschikking zal staan van de afdelingen Eindhoven, 's Hertogenbosch, Tilburg en Breda.

Door deze aanstelling is het mogelijk geworden, dat de werkzaamheden ten bate van hen, die bij Humanitas komen aankloppen, op intensiever wijze kunnen plaatsvinden.

De heer De Vries enigszins kennende, weten wij dat hij zijn volle werkkracht aan deze taak zal geven.

Wij wensen het Gewest van harte geluk met deze benoeming.

CENTRAAL BUREAU.

macht ontzet of ontheven werden, op de meest onverwachte momenten conflicten voor. Het ligt voor de hand, dat dit alles geld kost, en dit kan onmogelijk allemaal door particulieren worden bijeengebracht. De overheid aanvaardt dit ook en subsidieert daarom dit werk. Die subsidieregeling nu kan zeker niet bevredigend genoemd worden. Het hele werk met voogdijkinderen is gebaseerd op een kwantiteitssubsidie, dat wil dus zeggen, dat per kind per dag een vast bedrag wordt uitgekeerd, ongeacht de kwaliteit van het werk van de desbetreffende voogdijvereniging. Dat betekent dus, dat een voogdijvereniging, die werkt met goed opgeleide sociale werkers(sters), met goede leiding voor deze krachten, die het kind een deskundig persoonlijkheidsonderzoek laten ondergaan, kortom, die werken in overeenstemming met de moderne eisen, niet meer subsidie krijgt dan de vereniging die dit alles niet doet en daardoor kwalitatief minder verantwoord werk levert, maar uiteraard ook goedkoper werkt. Dit probleem vraagt dringend om een oplossing. Door het instellen van een kwaliteitssubsidie zou aan deze onbillijke toestand een eind gemaakt kunnen worden. Ik zie heel wel in, dat dit niet zo'n eenvoudige zaak is, want een kwaliteitssubsidie is ondenkbaar zonder dat men beschikt over min of meer concrete normen voor gezins- en gestichtsverpleging, op grond waarvan deze kwaliteitssubsidie kan worden toegekend.

Naar mijn mening heeft de Nationale Federatie de Nederlandse Bond tot Kinderbescherming, in dit opzicht een belangrijke taak. Deze federatie toch zal zich bezig moeten houden met het opstellen van normen voor het werk met voogdijkinderen om op deze wijze een basis te scheppen, waarop een betere subsidieregeling tot stand kan komen.

Het ligt op de weg van Humanitas er op aan te dringen, dat dit punt de aandacht van de Nationale Federatie blijft houden.

IV. *Het preventieve werk*

Er is een ander punt in het rapport-Overwater, waarop ik graag de aandacht wil vestigen. Het rapport wil een antwoord geven op de vraag in welke richting het Rijkstucht- en Opvoedingswezen zich verder moet ontwikkelen. Als men deze omschrijving doordenkt, dan gaat het dus om een antwoord op de vraag „waar moet het heen met de kinderbescherming?" Deze vraag kan men onmogelijk beantwoorden zonder aandacht te besteden aan het preventieve werk. Het is ten aanzien van dit punt, dat het rapport mij het meest heeft teleurgesteld. Aan dit belangrijke aspect toch wordt in het hele rapport van meer dan 80 pagina's niet eens een kolom besteed.

De commissie heeft het probleem wel gezien, maar zich er op beroepen, dat ze niet verder dan strikt nodig is buiten haar opdracht wil gaan. Als echter de commissie te recht wijst op de noodzaak om klachten over kinderen en gezinnen zo vroegtijdig mogelijk onder de aandacht van de betrokken organen te brengen, had ze, dunkt mij, toch wel iets meer concreet mogen aangeven, op welke wijze dat tot verwerkelijking kan worden gebracht. Hier dringt zich toch wel heel duidelijk op de grote betekenis, die het schoolmaatschappelijk werk in dit verband kan hebben. Doordat wij in Nederland een Leerplichtwet hebben, kan men via de school vrijwel alle kinderen bereiken, zodat men via deze school heel tijdig moeilijkheden, die er zijn met kinderen of die er dreigen, achterhalen kan.

Het feit, dat over dit werk door de Commissie-Overwater met geen woord gerept wordt, verbaast wel enigszins, omdat het de commissie toch niet onbekend zal zijn, dat de ervaringen die nu in verscheidene plaatsen met schoolmaatschappelijk werk zijn opgedaan, bepaald gunstig genoemd moeten worden.

Ten aanzien van het preventieve werk zijn er ook nog enkele andere opmerkingen te maken. Wij weten langzamerhand toch wel vrij zeker, dat plaatsingen van

kinderen in pleeggezinnen of kinderhuizen te voorkomen zouden zijn geweest als de preventieve arbeid beter georganiseerd was.

Het voorbeeld van de Amsterdamse Voogdijraad is in dit verband zeer illustratief. Gebleken is daar, dat ongeveer de helft van de gevallen, waarin kinderen toevertrouwd werden aan de Voogdijraad, niet definitief aan de ouders behoefde te worden onttrokken, omdat, doordat de Voogdijraad er voor zorgde, dat tijdens de toevertrouwing door verschillende organisaties met het gezin werd gewerkt, de kinderen, voordat de ouders uit de ouderlijke macht ontzet of ontheven werden, weer in het gezin konden terugkeren.

Humanitas zal van het eerste moment af, dat het zich met het voogdijwerk gaat bezighouden, dit aspect in het oog moeten houden. Krachtens zijn doelstelling kan Humanitas ook niet anders. Wij zijn een vereniging voor maatschappelijk werk en proberen het gehele veld van het maatschappelijk werk te bestrijken. Dat betekent dus, dat, als wij de zorg voor voogdijkinderen op ons nemen, wij ons tevens het lot van de ouders moeten aantrekken. Er is op het ogenblik bij verschillende voogdijverenigingen een discussie aan de gang over het probleem van de reclassering van ouders over wie de voogdijvereniging de zorg heeft. In deze discussie zal Humanitas duidelijk stelling moeten nemen. Daarbij kan ons standpunt nooit zijn, dat wij de ouders willen gebruiken om te bereiken, dat de kinderen zich zo normaal mogelijk ontwikkelen. Van de voogdijverenigingen uit krijgt het probleem van het contact tussen ouders en kinderen min of meer dit accent. Men stelt het dan zo, dat men de kinderen contact wil laten onderhouden met de ouders, indien en voor zover dat voor de kinderen van belang is. Men zou met evenveel recht een ander accent kunnen leggen door te stellen, dat men de kinderen zou kunnen gebruiken om de ouders te reclasseren. Ook deze visie zou ik een eenzijdige en onaanvaardbare vinden. Principieel gesproken kan het enige juiste uitgangspunt zijn, dat wij ons moeten richten op het gezin als eenheid, als een soort overkoepelend principe. Dat daarbij in de practijk moeilijkheden van allerlei aard zullen rijzen is reeds nu duidelijk, maar dat mag ons er niet van terughouden om toch in deze richting ons werk op te bouwen.

Vorig jaar werd mij in een artikel van een directeur van een voogdijvereniging verweten, dat het reclasseren van de ouders der voogdijkinderen geen kinderbescherming in de engere zin des woords is. Inderdaad, maar als men de gezinseenheid kan herstellen of handhaven, is dit wel kinderbescherming in de ware zin des woords.

Nog een ander belangrijk aspect in het kader van het preventieve werk is verder het uitbreiden van het clubwerk. Ook op dit punt heeft de Commissie-Overwater zich niet uitgelaten. Humanitas heeft reeds jaren terug de betekenis hiervan ingezien. De oprichting van de Stichting Anker Clubwerk, die thans clubhuizen heeft in Amsterdam, Rotterdam en Den Haag, is mede het gevolg van het initiatief van Humanitas.

Het Anker Clubwerk breidt zich, en dat is verheugend, van jaar tot jaar uit. Amsterdam beschikt op dit moment over één clubhuis, dat zo intensief werkt, dat over 1951 13% van de voor dit werk beschikbaar gestelde subsidie aan „Het Anker" kon worden toegewezen. In de loop van 1952 zullen in Amsterdam nog twee Anker-clubhuizen worden geopend.

Ook in Den Haag en Rotterdam groeit het werk langzaam maar zeker. Verscheidene afdelingen van Humanitas, in plaatsen waar nog geen Anker Clubwerk is, zijn met initiatieven bezig of houden zich met de voorbereiding daarvan bezig. Dit is een belangrijke zaak, want door middel van het clubhuis kan men voor de bedreigde jeugd, waarmee het nog niet definitief is misgegaan, veel doen. Men moet er dan wel op attent zijn, dat men deze clubhuizen niet „in de lucht laat

hangen", maar het weet in te bedden in het geheel van de sociale bemoeiingen. Voor Humanitas ligt hier nu en in de toekomst een belangrijke taak.

Reeds thans zijn over de vorm en organisatie van dit werk besprekingen gaande. Een groter perspectief aan deze besprekingen wordt nog gegeven door het feit, dat hier mogelijkheden van samenwerking liggen met het werk van „Vorming Buiten Schoolverband". Waar van katholieke en protestantse zijde reeds een stuk werk met „Vorming Buiten Schoolverband" wordt gedaan, ligt het voor de hand, dat ook Humanitas hier zijn deel zal opeisen.

Ten slotte is er het belangrijkste aspect van Vrij Patronaat en Gezinsvoogdij. Het is op dit gebied van de kinderbescherming, dat wij tot dusver het meest presteerden. Onze voogdijvereniging is, doordat wij zo lang op erkenning hebben moeten wachten, nog maar net begonnen, terwijl Vrij Patronaat en Gezinsvoogdij al een aantal jaren onze aandacht heeft. Op dit moment staan ongeveer 300 kinderen onder toezicht van onze vrijwillige medewerkers en een vrij groot aantal afdelingen van Humanitas is actief op dit terrein. Met de Commissie-Overwater zijn wij van mening, dat dit werk voor een deel door vrijwillige krachten kan worden gedaan, mits gestreefd wordt naar goede leiding van die vrijwillige medewerkers en naar scholing. In de Landelijke Sectie Kinderbescherming is dit punt al meermalen ter sprake gebracht en binnen afzienbare tijd zullen de afdelingen hierover richtlijnen ontvangen.

Helaas ontbreekt de plaatsruimte om in te gaan op de verhouding met de verschillende Pro Juventutes. Al vele jaren is Pro Juventute de algemene vereniging voor dit werk en de vraag rijst, in hoeverre Humanitas het werk van Vrij Patronaat en Gezinsvoogdij moet uitoefenen los van, naast of ondergeschikt aan Pro Juventute. Op deze vraag zullen wij ons in de zeer nabije toekomst moeten beraden. Vast staat in ieder geval, dat ook wij in toenemende mate onze bijdrage zullen moeten leveren en ook zullen leveren aan dit werk en aan de scholing daarvoor. Het geslaagde scholingsweekend, dat het afgelopen jaar in Oosterbeek werd gehouden, bewijst, getuige de grote opkomst en de levendigheid van de besprekingen, hoezeer wij allemaal beseffen, dat wij hier een taak hebben.

V. *Het werk van de Voogdijvereniging Humanitas*

Ten slotte kan ik niet nalaten ook nog enkele opmerkingen te maken over onze voogdijvereniging. Als voogdijvereniging op humanistische grondslag gaat Humanitas een stuk werk doen, dat door geen andere vereniging gedaan wordt. De opzet van deze voogdijvereniging is herhaalde malen onderwerp van bespreking geweest in de Landelijke Sectie Kinderbescherming. Daarbij was de overtuiging van alle sectieleden, dat wij ernstig moeten proberen dit voogdijwerk op de meest verantwoorde en deskundige wijze op te zetten. Wat van deze mening de consequentie is, zal nog herhaalde malen in onze organen worden uiteengezet. Maar één punt zou ik nu graag naar voren willen brengen. **De Landelijke Sectie Kinderbescherming is uniform van mening, dat verantwoord werk met voogdijkinderen niet kan geschieden zonder dat beschikt kan worden over een eigen kinderhuis.** Zelfs bij de meest zorgvuldige selectie van adspirantpleeggezinnen en bij de meest voorzichtige plaatsing in een goedgekeurd pleeggezin is het onvermijdelijk, dat er gevallen zullen komen waarin de plaatsing mis gaat. Na zorgvuldig overwegen en grondig voorbereiden, blijft het toch steeds meer afwachten. Het gaat om levende kinderen en levende mensen en daarom spelen factoren een rol, die nooit ten volle van tevoren kunnen worden bekeken.

Wij moeten dus rekening houden met het feit, dat regelmatig plaatsingen zullen blijken te mislukken. In zulke gevallen moeten de desbetreffende kinderen kunnen worden teruggenomen in een eigen kinderhuis. Alleen met een eigen kinderhuis

kan de sociale werker(ster) intensief met het kind werken en de plaatsing in een nieuw pleeggezin voorbereiden.

Bij plaatsing in een niet-eigen tehuis is dat oneindig veel moeilijker. Daar is het practische probleem, dat wij onze pupillen niet kunnen plaatsen in confessionele tehuizen; en die algemene tehuizen, waarvan wij het gevoel hebben dat ze verantwoord werken, zijn in het algemeen de tehuizen, die voortdurend volledig bezet zijn. Bovendien is het principieel gesproken zo, dat onze sociale werkers(sters) makkelijker zullen kunnen werken met een eigen kinderhuis dan met een tehuis van een andere vereniging.

Een kinderhuis is ook nodig voor kinderen, waarover wij de voogdij aanvaarden, terwijl de kinderen op dit moment nog niet geschikt zijn voor plaatsing in een pleeggezin of waarvoor een geschikt pleeggezin nog niet voorhanden is.

Het is ook om deze redenen dat de Landelijke Sectie Kinderbescherming meent slechts goed te kunnen werken, indien wij de beschikking over een eigen tehuis hebben.

De verwerkelijking hiervan staat voor de deur. Momenteel zijn onderhandelingen gaande over de aankoop van een huis in Ellecom, dat zeer geschikt is voor kinderhuis. Als het inderdaad lukt dit huis te onzer beschikking te krijgen, dan is het niet onmogelijk, dat een beroep op de afdelingen zal worden gedaan bij de inrichting van dat tehuis.

Ik kan u hierbij nog mededelen, dat H.M. de Koningin zich bereid verklaard heeft een deel van de inrichting te bekostigen.

Op het ogenblik bieden verscheidene voogdijraden ons kinderen aan. Een uit de Landelijke Sectie gevormde commissie tracht uit te maken, welk kind wel en welk kind niet door ons geaccepteerd kan worden. Deze commissie wordt in haar beslissingen over aanvaarding van voogdijen zeer geremd door het ontbreken van een eigen kinderhuis. Tot dusver geschiedt het werk voor onze voogdijvereniging vanuit het Centraal Bureau; de pleeggezinnen worden door de sociale werkster bezocht, die van haar bevindingen dan weer rapport uitbrengt aan de zgn. „Kindercommissie". Een andere werkwijze is nog niet mogelijk en dit zal ook nog wel even zo blijven. Het is wellicht voor u van belang te weten, dat er onlangs een ministeriële circulaire verscheen, waaruit de mogelijkheid blijkt, bij een bepaald aantal pupillen de kosten der „inspectie" (van de sociale werker(ster)) vergoed te krijgen. Als wij de beschikking hebben over een eigen kinderhuis en de commissie dus wat gemakkelijker kan besluiten tot het aanvaarden van voogdijen, is er dus de kans, dat wij binnen afzienbare tijd zullen kunnen overgaan tot het aanstellen van een maatschappelijk werker(ster), vrijwel zonder dat dit enige kosten met zich brengt. Het ligt niet in de bedoeling, in de toekomst nieuw aan te stellen sociale werkers (sters) uitsluitend aan het Centraal Bureau te verbinden.

De vraag rijst nu: hebben de afdelingen, wat betreft dit voogdijwerk, een taak?

Ja en neen.

Neen, want de overheid stelt de eis, dat het werk gedaan wordt door opgeleide sociale werkers(sters). Zowel het onderzoek van pleeggezinnen, plaatsing van pleegkinderen, als het contact na de plaatsing, waarbij dan ook nog komt de verhouding met de eigen ouders, is uitsluitend werk voor opgeleide vakmensen. Hier ligt dus geen taak voor de afdeling.

Ja, voor zover men inziet dat dit werk moreel en financieel door de afdelingen dient te worden gedragen en dat wij dienen te beschikken over voldoende pleeggezinnen.

Het doorgeven van adressen hiervoor aan de sociale werkster op het Centraal Bureau is van de allergrootste betekenis.

De adressen zullen door de sociale werkster worden bezocht, waarna de

reeds eerder genoemde Kindercommissie een beslissing neemt over het al dan niet aanvaarden van een bepaald gezin als pleeggezin.

Het zal u duidelijk zijn, dat aanmelding via een afdeling op zich zelf nooit kan betekenen, dat in het opgegeven gezin een pleegkind zal worden geplaatst. Er zijn nu eenmaal pleeggezinnen, die om de meest uiteenlopende redenen nooit kunnen worden aanvaard, zonder dat daarmede iets ten nadele van dat gezin is gezegd. Ik zeg u dit met nadruk om te voorkomen, dat u zich misschien gekrenkt zoudt voelen, wanneer een door u opgegeven gezin wordt afgewezen.

Ten aanzien van de voogdijvereniging is er voor de afdelingen geen mogelijkheid tot grote activiteit. Op het gebied der kinderbescherming blijft echter een belangrijke taak weggelegd. Het ligt in de bedoeling, hiervoor in de nabije toekomst duidelijke richtlijnen vast te stellen. Het kinderbeschermingswerk is maar één aspect van het werk van Humanitas. Vanzelfsprekend gaat dit aspect mij als voorzitter van de Landelijke Sectie Kinderbescherming zeer ter harte. Van harte hoop ik, dat wij er gezamenlijk in slagen zullen hier iets op te bouwen, dat de kinderen die aan onze zorg worden toevertrouwd, ten goede zal komen.

PH. H. VAN PRAAG

★ Op verzoek van de Volkshogeschool „Allardsoog" te Bakkeveen maken wij onze lezers gaarne attent op de Opleidingscursus voor Gezinsverzorgsters, die tweemaal per jaar op de Volkshogeschool wordt gegeven.

Daar zich het werk van de gezinsverzorging bij Humanitas sterk uitbreidt, is er ook in onze afdelingen een toenemende behoefte aan flinke, sociaal voelende meisjes, die zich tot dit werk aangetrokken voelen.

Nadere inlichtingen worden verschaft door de Volkshogeschool.

Een foto van het huis „Ellinchem" voor 40 voogdijkinderen, zoals dit er voor de verbouwing uitzag

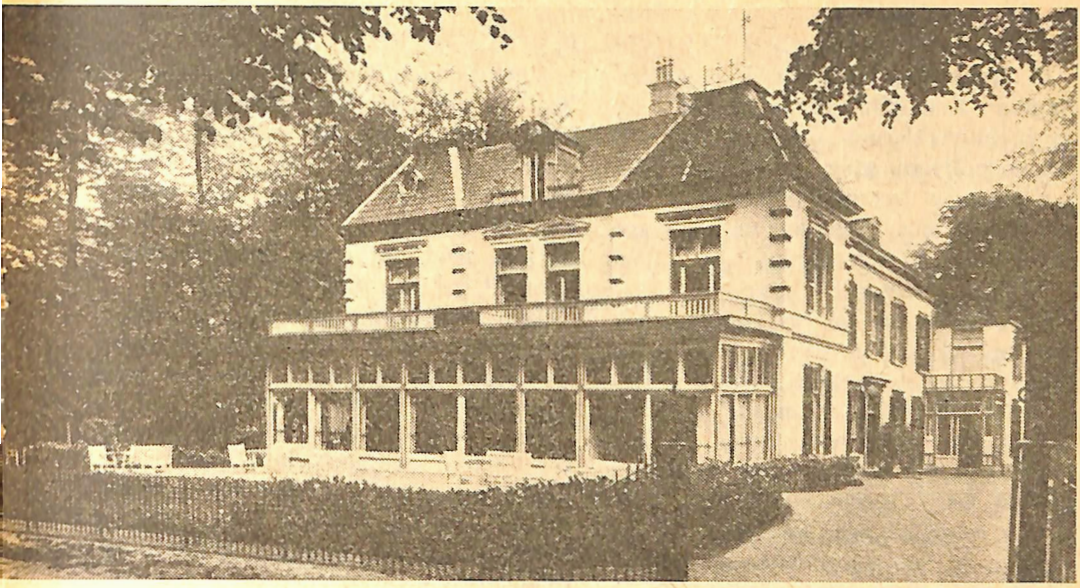

KINDERHUIS „ELLINCHEM" TE ELLECOM

De lezers van Humanitas hebben reeds door ons extra-bericht vernomen, dat de wens een tehuis ter beschikking te krijgen voor de misdeelde jeugd, die aan onze zorgen is toevertrouwd, in vervulling is gegaan.

Tot directeur van Ellinchem is thans benoemd de heer C. Th. Deyll, directeur van het Evacuatie Kinderinternaat „Huize Olterterp" te Beetsterzwaag. Mevrouw Deyll zal de leiding van de huishouding op zich nemen.

Als groepsleid(st)ers zijn ingeschakeld de heer en mevrouw Onclin te Apeldoorn (tevens resp. plaatsvervangend directeur en plaatsvervangend hoofd van de huishouding) en de heer J. J. Verbeek te Arnhem. Zodra onze pupillen het huis gaan vullen, zal de staf volledig worden samengesteld. Het bestuur hoopt van harte, dat onder deze leiding Ellinchem iets tot het geluk moge bijdragen van kinderen, die zonder uitzondering veel te kort zijn gekomen.

Het ligt in de bedoeling U in het Octobernummer, dat gecombineerd met Van Mens tot Mens zal verschijnen, in te lichten over alles, wat over ons kinderhuis wetenswaard is. Thans willen wij volstaan met namens onze vereniging van harte dank te zeggen aan hen, die ons geholpen hebben dit doel te bereiken.

Dat voor het bestuur evenwel de moeilijkheden nog niet zijn opgelost, behoeft voor ieder, die onze financiële positie kent, geen nadere verklaring. Wij vertrouwen echter, dat door onze gezamenlijke inspanning een solide financiële basis zal worden gevonden voor dit instituut, dat voor het buitenkerkelijk deel van ons volk een zo waardevol hulpmiddel bij zijn kinderbeschermingsarbeid belooft te worden. Ook hierover evenwel in het Octobernummer nader.

De opening van Ellinchem vindt plaats op Zaterdag, 27 September a.s., te 3 uur n.m. Bij de vaststelling van het aanvangsuur is rekening gehouden met de aankomst van de volgende treinen:

vanuit het Westen:	**13.55 uur**	te Arnhem	(over Utrecht)
„ „ Zuiden:	**13.59 uur**	„ „	(over Nijmegen)
„ „ Noorden:	**14.00 uur**	„ Dieren	

Zowel met Dieren als met Arnhem is een busverbinding, aansluitend op de treinen. Van een aantal leden kregen wij reeds spontaan bericht, dat zij, door financiële en andere redenen niet in staat de opening bij te wonen, in gedachten beslist bij ons zouden zijn. Wij hopen, dat zij door middel van de radio toch nog klanken uit het huis zullen opvangen.

Dat alle medewerkers van harte welkom zijn, weet U? M. DIJKSTRA.

„Voor pleegouders, over pleegkinderen van de voogdijvereniging Humanitas"

In November 1951 werd onze Vereniging Koninklijk goedgekeurd. En de bereidverklaring, om op te treden als voogdijvereniging, werd aanvaard. Een nieuwe verantwoordelijkheid namen we op onze schouders en we waren blij ook op dit terrein voor de buitenkerkelijken te kunnen optreden.

Daar staan we nu als jonge vereniging op dit gebied. Welke buitelingen zullen we moeten maken in onze groeiperiode? We zullen ze in elk geval beperken, voor zover we kunnen. Er zijn velen vóór ons, die ervaring opgedaan hebben en van hen zullen we leren.

De zorg voor het voogdijkind is een onderwerp, waarover allerlei studies verschenen zijn en verschijnen. Naast het nadeel van onze onervarenheid staat het voordeel, dat we niet geremd worden door oude ballast, maar kunnen proberen ons de nieuwe inzichten eigen te maken en ze in onze vereniging toe te passen.

Zo ontwikkelden zich allerlei ideeën over de voorwaarden, waarop we voogdijen aanvaarden; de wijze, waarop de vereniging met haar pupillen contact moet houden; het uitzoeken van pleeggezinnen en de verhouding van de vereniging tot hen.

Ja, die pleeggezinnen! We stellen ons voor, veel van onze kinderen in gezinnen te plaatsen. Maar.... *hoe krijgen we ze?* We zijn er van overtuigd, dat in onze eigen rijen, in de rijen der buitenkerkelijken, tallozen zijn, die een geschikt pleeggezin vormen. Maar weten ze het zelf? En omgekeerd: is iedereen, die zich aanbiedt als pleeggezin, daar werkelijk geschikt voor? Weet men voldoende, wat het inhoudt een voogdijkind in huis te nemen? Het zijn kinderen, die al veel moeilijks doorgemaakt hebben en daar vaak de sporen van dragen. Sommigen zullen tot in de volwassenheid in hun pleeggezin blijven, anderen voor kortere of langere tijd. Sommigen zullen wel, anderen geen contact houden met hun eigen ouders. Talloze speciale moeilijkheden zullen zich voordoen, die de vereniging samen met de pleegouders heeft op te lossen. Een voogdijkind hebben van Humanitas betekent samen met de vereniging zoeken naar de beste mogelijkheden voor dit speciale kind.

Hoe weten de mensen nu, welke ideeën Humanitas heeft over haar taak als voogdijvereniging? Wat van een pleeggezin verwacht wordt?

Om dat een beetje duidelijker te maken, gaven we het brochuretje uit: *„Voor pleegouders, over pleegkinderen, van de voogdijvereniging Humanitas"*[1]). Het is slechts een klein geschriftje, maar we hebben geprobeerd onze meest wezenlijke bedoelingen er in weer te geven. We hebben niet nagelaten daarin moeilijkheden, die aan het aanvaarden van een pleegkind vastzitten, naar voren te brengen. We schrijven er in, dat, wie er voor voelt, bereid moet zijn om uitvoerig met onze maatschappelijke werkster te praten over zichzelf, z'n gezin, z'n wens een kind op te nemen. Alles om de kans op mislukking (zo afschuwelijk voor het kind, maar ook voor de pleegouders zelf!) te verkleinen. En we hopen, dat, wanneer men duidelijker ziet, wat van een pleeggezin gevraagd wordt; wanneer men ziet, hoe bereid de vereniging is de pleeggezinnen te helpen, als het eens moeilijk is, veel gezinnen bereid zullen zijn hun aandeel in de verzorging van de voogdijkinderen te leveren.

De kans, dat we veel pleeggezinnen nodig zullen hebben op den duur, is bijzonder groot. *Waar halen we ze vandaan?* We denken, dat er voldoende bestaan. Ze moeten slechts gevonden worden. We hopen, dat bij dit vinden ons brochuretje een hulpmiddel zal zijn.

E. VRIND–VAN PRAAG.

---

[1]) Op aanvrage verkrijgbaar bij het Centraal Bureau, Vondelstraat 61, A'dam-W.

VOORLICHTING

BIJ SCHOOL- EN BEROEPSKEUZE

Een van de problemen, waarvoor ieder mens in de overgangsperiode van kind naar volwassenheid wordt gesteld, is de keuze van een beroep. Deze keuze heeft vele betekenissen, o.a.:

Het beroep stelt ons in staat in ons levensonderhoud te voorzien en daarbij een grotere of kleinere graad van materiële welstand te bereiken.

Het beroep bepaalt voor een belangrijk deel ons maatschappelijk aanzien, het geeft ons een zekere standing.

Het beroep stelt ons in staat om onze scheppende krachten te ontplooien en biedt daardoor de mogelijkheid om zeer belangrijke gevoelsbehoeften te bevredigen.

De juiste keuze van het beroep is daarom van bijzonder groot belang, zij bepaalt niet alleen voor een aanzienlijk deel onze maatschappelijke aanpassing, maar draagt ook bij tot de versterking van ons gevoel van eigenwaarde en ons zelfvertrouwen. Opvallend is bijv., hoe snel vele mensen, die als kind en puber belangrijke gedragsmoeilijkheden vertoonden, zich tot normale, zelfstandige mensen ontwikkelen, wanneer zij enkele jaren in het beroepsleven opgenomen zijn.

Het is bekend, dat de juiste keuze van een beroep vele mensen moeilijk valt. Zij kunnen niet tot een beslissing komen, of wisselen één- of meermalen van richting, of voelen zich ook blijvend onbevredigd in het door hen gekozen beroep. Verschillende oorzaken zijn hiervoor aan te wijzen.

Tussen de verschillende betekenissen van het beroepsleven zijn tegenstellingen mogelijk. Het beroep dat emotioneel het meest bevredigt, is niet altijd het meest lucratieve; het beroep dat het beste bij onze capaciteiten past, staat niet altijd maatschappelijk in hoog aanzien. Ouders en andere opvoeders zijn gewoonlijk geneigd meer op de uiterlijke, dan op de innerlijke betekenissen van de beroepskeuze te letten, zij stellen het kind daardoor dikwijls een doel, dat het niet kan bereiken, of zij dwingen het in een richting, die het innerlijk onbevredigd laat. Voorbeelden hiervan kent ieder te over uit eigen ervaring; we denken wat het eerste betreft aan de jonge mensen, die jarenlang gedwongen worden een opleiding te volgen, waarin zij uiteindelijk mislukken, met als gevolg dat men later gedwongen is, de eerste de beste beroepsmogelijkheid, die zich voordoet, aan te grijpen. Als regel zal men dan niet het meest geschikte beroep bereiken. Wat het tweede genoemde geval betreft, denken we aan de zeer vele ouders, die handarbeid „te min" vinden en daarom hun kinderen een opleiding laten geven voor een eenvoudig administratief beroep, dat door zijn routinekarakter weinig bevrediging kan bieden.

Een tweede bron van moeilijkheden is het zeer grote aantal beroepen in de huidige maatschappij; zelfs volgens voorzichtige schattingen zijn het er in ons land reeds verscheidene duizendtallen. Men weet dikwijls niet, welke mogelijkheden er zijn en welke opleidingen er voor bestaan of ook, men raakt verward en komt niet meer tot een beslissende keuze. In tegenstelling tot vroegere tijden weet men thans ook nauwelijks meer, wat een beroep eigenlijk inhoudt en wat het van zijn beoefenaren vraagt. Is de keuze eenmaal gedaan, dan volgt er herhaaldelijk een teleurstelling. Van de kinderen die direct na de lagere school de practijk ingaan, wisselt een groot gedeelte nog van beroep, maar ook aan onze universiteiten en hogescholen is „omzwaaien" een normaal verschijnsel.

Ten slotte staan we voor de moeilijkheid, dat de keuze van het beroep reeds zeer vroeg moet worden gedaan. Weliswaar geschiedt de keuze dikwijls in etappen, maar in feite wordt onmiddellijk na het verlaten van de lagere school reeds in

belangrijke mate beslist, op welk niveau de beroepskeuze zal plaats vinden. Kind en ouders staan voor de beslissing, welke opleiding gevolgd zal worden: gymnasium, H.B.S., Ulo, ambachts- of huishoudschool, land- of tuinbouwschool etc., respectievelijk voor de beslissing, dat na de lagere school geen andere dagschool bezocht zal worden. Nu is het Nederlandse onderwijssysteem helaas zo star, dat overgang van de ene opleiding naar de andere veelal alleen met groot tijdverlies mogelijk is en dat dit tijdverlies een verandering dikwijls practisch onmogelijk maakt.

Een voorbeeld: een jongen behoort op de lagere school tot de goede middelmaat, zijn ouders willen hem graag de H.B.S. laten volgen. De klasse-onderwijzer adviseert hun, het kind dan eerst nog de zevende klas te laten bezoeken. Dit gebeurt, de jongen slaagt voor het toelatingsexamen, maar kan het in de eerste klas van de H.B.S. niet bolwerken. Hij doubleert deze klas, gaat nu over naar de tweede klas, waar hij opnieuw blijft zitten. Wat nu?

Een carrière van dit type is niet bepaald zeldzaam, ca 10 à 15% dergenen, die naar de H.B.S., gaan wacht dit lot. We hebben nu te maken met een zestien- eventueel bijna zeventienjarige jongen met een zeer bescheiden opleiding (één klas H.B.S.). Over vier jaar zal hij waarschijnlijk in militaire dienst worden opgeroepen, hij verdwijnt dan voor enkele jaren uit de burgermaatschappij, is na zijn terugkeer practisch volwassen en in ieder geval heeft hij ieder contact met studie of opleiding verloren. De vier jaar tot de militaire diensttijd zijn dus te beschouwen als de totale tijd die nog voor opleiding beschikbaar is. Bijna iedere oplossing wordt nu een noodoplossing: overgaan naar een ulo-school om — als het lukt — als negentien- of twintigjarige een diploma te behalen, zonder de gelegenheid te hebben nog practische ervaring op te doen? Tussen de dertien- en veertienjarigen op de banken van een ambachtsschool plaatsnemen, alweer zonder voldoende tijd voor practische scholing? De studie op de H.B.S. voortzetten met de aanzienlijke kans dat de débâcle straks nog groter wordt? Als niet de ouders toevallig in eigen omgeving een oplossing kunnen bieden, dreigt een ontsporing: d.w.z. de jongen zal straks aangewezen zijn op on- of halfgeschoolde arbeid of blijven steken in routine-administratief werk. Er zijn in dit geval nog wel enkele gunstiger oplossingen denkbaar, maar deze zijn sterk afhankelijk van geluksfactoren of van het aanwezig zijn van speciale, tot dusver nog niet gebruikte capaciteiten, bijv. commeciële aanleg.

Beroepskeuze is dus in onze maatschappij tot een hachelijke onderneming geworden, vergissingen zijn moeilijk te herstellen of zij zijn financieel kostbaar, zoals bij een universitaire studie. Geen wonder, dat zich op dit gebied een voorlichting ontwikkeld heeft. De gebruikelijke adviseurs uit de dagelijkse omgeving: familieleden, buren, onderwijzers, artsen etc. schieten te vaak tekort dan dat men hierop uitsluitend kan vertrouwen, er is behoefte aan deskundige voorlichting, die dan ook reeds sedert tientallen jaren gegeven wordt. In de practijk zijn er twee vormen ontstaan.

De oudste is de informatieve voorlichting, die zowel van particuliere zijde (bureaux voor beroepskeuze) als van overheidswege (Gewestelijk Arbeids Bureau) wordt gegeven. De beroepskeuze-adviseur beschikt over een schat van gegevens over opleidingen en beroepen, hij (of zij) kan daardoor dikwijls mogelijkheden aangeven die de adviesvragende onbekend zijn, hij weet soms ook in „hopeloze" gevallen nog een aanvaardbare oplossing te vinden.

Nadat men hiermee begonnen was, bleek al spoedig, dat de voorlichting soms mislukte omdat men zich geen voldoende oordeel kon vormen over de capaciteiten van de candidaat.

Zijn belangstelling voor een bepaalde beroepsrichting bleek geen voldoende betrouwbaar baken: vele mensen verlangen een werkkring in een beroepsrichting, waarvoor zij alle geschiktheid missen. Bovendien waren er talrijke gevallen van

kinderen zonder bepaalde beroepsinteressen. Het lag dus voor de hand, de beroepskeuzevoorlichting aan te vullen met een onderzoek naar de capaciteiten en de persoonlijkheid van de adviesvragende.

Zo ontstond de tweede vorm, de psychologische voorlichting. Door onderzoekingsmethoden, die meestal van recente datum zijn, kan men zich een oordeel vormen over het leervermogen van de candidaat en over zijn geschiktheid voor verschillende beroepsgebieden: organisatorische, technische, commerciële, administratieve, wetenschappelijke, paedagogische, sociale, leidinggevende, practische arbeid. In zijn meest verantwoorde vorm geschiedt dit door een practizerend psycholoog. Daarnaast zijn er verschillende beroepskeuze-adviseurs, die eenvoudige tests toepassen, teneinde zich enigszins over de mogelijkheden van de adviesvragende te oriënteren.

In practisch alle grote plaatsen bestaat thans de mogelijkheid om advies te vragen bij school- en beroepskeuze en langzamerhand maakt een belangrijk gedeelte van onze jeugdige bevolking hiervan gebruik. Een panacee voor alle moeilijkheden is deze voorlichting niet, reeds in de eerste plaats omdat er alleen advies wordt gegeven, terwijl de uitvoering van dit advies aan de candidaat en zijn naaste omgeving moet worden overgelaten. Halfslachtigheid en gebrek aan werkelijkheidszin maken in menig geval een, op zichzelf goed, advies ondeugdelijk. Evenmin zal het, vooral bij oudere adviesvragenden, altijd gelukken, een vastgelopen karretje weer op gang te brengen, de maatschappij stelt nu eenmaal beperkingen aan onze beroepskeuzemogelijkheden, die ook de beste adviseur niet kan omzeilen. Ook bij jongeren geldt echter vanzelfsprekend, dat tijdig advies vragen verre te verkiezen is boven wachten tot de toestand hopeloos schijnt.

Maar ondanks deze begrenzingen en ondanks het feit dat het hier een wetenschap in wording betreft, die dus nog haar tekortkomingen heeft, blijkt de tegenwoordige voorlichting bij beroepskeuze in een behoefte te voorzien. Het aantal personen dat om raad vraagt, neemt van jaar tot jaar toe, de snel groter wordende gecompliceerdheid van onze samenleving dwingt hiertoe.

S. WIEGERSMA.

Sectie A.M.Z.

HET SUBSIDIARITEITSBEGINSEL

Als men over het subsidiariteitsbeginsel een verantwoorde beschouwing zou willen geven, zou stellig meer ruimte nodig zijn dan de paar bladzijden, mij hier ter beschikking gesteld. Men komt nl. onmiddellijk bij het staatsrecht en de staatsphilosophie terecht, als men zich afvraagt, wat dit beginsel eigenlijk inhoudt. Ik moet mij dus sterk beperken en wil vooreerst opmerken, dat het subsidiariteitsbeginsel stellig van democratischen huize is. Het is wars van staatssouvereiniteit, d.w.z. betwist de almacht van de Staat op die gebieden des levens, welke door de lagere overheidsorganen, door de kerken, door de particulieren behartigd kunnen worden. Het staat dus diametraal tegenover elk streven naar dictatuur en autoritaire staatsopvattingen.

Vooral de Rooms-Katholieke en Calvinistische Staatsrechtgeleerden hebben zich beijverd deze idee in een positieve staats- en maatschappijleer uit te werken. De eersten gingen daarbij uit van het natuurrecht, volgens hetwelk, naar hun opvatting, de Staat tot taak heeft voor de volmaaktheid van de natuurlijke rechtsorde te zorgen. In het behartigen van het algemeen welzijn vindt hij zijn reden van bestaan en de grond voor de uitoefening van gezag. Aan de enkelingen, het huisgezin, de

kerk, de lagere gemeenschappen in de Staat komt de nodige vrijheid en zelfstandigheid toe, zij het dat de Staat het recht heeft toezicht uit te oefenen. Behoudens wanneer het gaat om het algemeen belang, hetwelk noodzakelijkerwijze juist wegens zijn gewicht en omvang tot de competentie van de grote gemeenschap, die de Staat is, behoort, zullen de lagere gemeenschappen zelf moeten optreden. De praealabele vraag moet dus steeds gesteld worden: kan iets redelijkerwijze krachtens zijn aard door een lagere gemeenschap ter hand genomen worden? Zo ja, dan komt de Staat er niet aan toe. In de laatste tijd komt men in Rooms-Katholieke kringen er meer en meer toe deze gedachte te zien als een ordenend beginsel, waarin super-, co- en subordinatie in onderling verband elkaar en de gemeenschap in evenwicht houden. Het subsidiariteitsbeginsel is in deze gedachtengang feitelijk geen beginsel maar een kwestie van opportuniteit, een noodoplossing, gegroeid ten gevolge van feitelijke omstandigheden [1]). Ik ben het hier geheel mee eens. In de practijk komt het echter op hetzelfde neer, wanneer het bijv. gaat over de maatschappelijke zorg. Dan leidt zowel de toepassing van het zgn. subsidiariteitsbeginsel als het zoeven omschreven „ordenend beginsel" tot de conclusie, dat de lagere organen het eerst geroepen zijn tot handelen. Een andere vraag is, die dit handelen der lagere organen moet bekostigen. Op dit vraagstuk kan ik echter hier onmogelijk ingaan. Dit zou teveel plaats vragen.

De Calvinistische Staats- en maatschappijleer komt evenzeer tot een beperking der Staatsalmacht, doch leidt deze af uit het beginsel der „souvereiniteit in eigen kring". Daaronder wordt naar de formulering van dr Abraham Kuiper verstaan, dat „het huisgezin, het bedrijf, de wetenschap, de kunst en zo veel meer, maatschappelijke kringen vormen, die niet aan de Staat hun aanzijn danken, noch ook aan de hoogheid van de Staat hun levenswet ontlenen, maar dat zij gehoorzamen aan een hoger gezag in eigen boezem, dat heerst bij de Gratie Gods (Het Calvinisme)."

Vooral de Gereformeerde Kerk heeft aan dit souvereiniteitsbeginsel tot op de huidige dag vastgehouden en haar eigen armen zoveel mogelijk verzorgd, maar ook hierin komt enige kentering, want „de overheid heeft gerechtigheid te oefenen; wij hebben de taak der overheid te zeer liberalistisch geïnterpreteerd; het is niet juist dat de kerk zegt: Overheid houd je bij je leest, want dit *is* haar leest; armoede blijft primair een zondig *maatschapplijk* verschijnsel, geen kerkelijk verschijnsel" enz. [2]). En de antirevolutionnaire hoogleraar Zijlstra noemde in een lezing, welke hij in April 1951 hield, de leer van de „souvereiniteit in eigen kring" een van de lege dozen in de politieke strijd: er zijn geen natuurlijke grenzen van de overheidsbemoeiing met het economische leven, maar dit wordt een kwestie van opportuniteit.

Stel in de plaats van economisch leven: sociaal leven — en het gehele subsidiariteitsbeginsel op het terrein der maatschappelijke zorg ligt in duigen.

Hoewel dit beginsel, nadat het in onze eerste Armenwet van 1854 stevig was vastgelegd en tot de meest hardvochtige behandeling der armen aanleiding had gegeven, ook in onze Armenwet van 1912 in verzachte vorm nog werd overgenomen, is het — zoals uit bovenstaande uiteenzetting blijkt — langzamerhand theoretisch ondermijnd. In practisch opzicht is er nog minder van overgebleven. De kerken konden haar taak van armenverzorging bij de toenemende eisen, welke de maatschappelijke zorg stelde, niet meer blijven vervullen. Het gehele beeld der maatschappij is in de eerste helft dezer eeuw grondig veranderd. De liberalistische maatschappij (ook al zgn. op de natuurlijke orde gegrondvest en in het bijzonder door Malthus theoretisch van een zware wapenrusting voorzien) ging voorbij en een sterk streven naar gerechtigheid, ook voor de minderbedeelden, brak zich baan. De sociale verzekering groeide naar sociale zekerheid; voor de niet-verzekerbare calamiteiten onstond een uitgebreid systeem van sociale zorg. Nog altijd heeft het

particulier initiatief – terecht – daarbij de voorrang. Maar het kan daarbij de steun van en de samenwerking met de overheid niet ontberen. Men zal steeds meer naar deze samenwerking moeten streven, waarbij voor de overheid de gerechtigheid, voor de particuliere instellingen de levensbeschouwing, het leidend beginsel moet zijn. Maar daarnaast zullen beide op het terrein der sociale zorg hun eigen taak, waar dit noodzakelijk en gewenst is, kunnen en moeten blijven vervullen. Waar hier precies de grenslijnen moeten worden getrokken, is niet in een handomdraaien te zeggen. De financiën en de verantwoordelijkheid voor het beschikbaar stellen daarvan, spreken hier een geducht woordje mee; de aard van de te verlenen hulp evenzeer.

Intussen, hoezeer ook de meningen over dit onderwerp verdeeld mogen zijn, de practijk heeft zich tot dusverre wonderwel gered. Vrij algemeen wordt tegenwoordig aanvaard, dat hulpverlening aan een gezin bij voorkeur en uitsluitend door één instelling verleend moet worden, ook al neemt men gezamenlijk de lasten op zich. Ook ziet men, dat de instelling de kring van degenen, die zij helpt, inkrimpt, omdat men prefereert deze ook *volledig* bij te staan, hetgeen niet mogelijk zou zijn indien men zich het lot van teveel personen aantrok. Het bekende briefje, dat de Diaconie of het Par. Armenbestuur afgeeft aan de hulpzoekende en waaruit blijkt dat hij niet in de termen valt, is voor de overheidsinstellingen, gelet op art. 28 der Armenwet, voldoende om de helpende hand uit te steken.

Een enkele keer treedt wel eens een complicatie op. Zo wanneer een lid van de gereformeerde kerk wel voor steun van de Diaconie dier kerk in aanmerking kan komen, doch weigert deze te aanvaarden. Mag de burgerlijke instelling dan helpen? Het geldt hier de uitlegging van art. 28 der Armenwet. [3]) Daarin liggen twee obstakels. De betrokkene, zo zou men kunnen redeneren, kan zich toch het noodzakelijke levensonderhoud verschaffen, want de Diaconie wil hem steunen! Ergo is er voor de burgerlijke instelling geen reden bijstand te bieden. Dat „verschaffen enz." slaat echter m.i. niet op het verkrijgen van levensonderhoud door hulp van anderen, maar uit eigen kracht (loon, bezit e.d.). Dit blijkt ook uit de slotwoorden. Doch wat dan aan te vangen met de woorden „hoewel een verzoek daartoe is gedaan"? Deze verplichten toch de hulpzoekende zich ten slotte tot zijn Diaconie te wenden. Laat hij dit na, dan mag de burgerlijke instelling hem niet helpen, schijnt het. Hier hebben wij echter na te gaan, wat de reden is dat betrokkene weigert zich tot de Diaconie te wenden. Twee redenen daarvoor liggen voor de hand: óf hij heeft gewetensbezwaren óf de steun welke de Diaconie geeft, is hem te laag. In het eerste geval hebben wij zijn bezwaren te eerbiedigen. Dit staat wel niet met zoveel woorden in de Armenwet, maar is een algemeen in onze sociale wetgeving aanvaard beginsel. In het tweede geval kan de oplossing hierin gevonden worden dat de Diaconie steunt en de Burgerlijke Instelling bijsteun verleent. Heeft de Diaconie tegen deze „dubbele bedeling" bezwaren (hetgeen niet ondenkbaar zou zijn), dan zou zij de bedeling om die reden kunnen weigeren en ook dan mag de burgerlijke instelling helpen.

Ik hoop de lezer, hoe gebrekkig en onvolledig ook, toch enig inzicht te hebben gegeven in de betekenis van het subsidiariteitsbeginsel.

J. C. VAN DAM

---

[1]) Mr dr J. Loeff in zijn praeadvies, uitgebracht aan de Nederlandse Vereniging voor Maatschappelijk Werk (1949).

[2]) Ds J. J. Beukenkamp in het Diaconaal Correspondentieblad voor de Gereformeerde Kerken in Nederland Februari–April 1951.

[3]) Art. 28 luidt: Ondersteuning kan slechts worden verleend aan hen, die zich het noodzakelijk levensonderhoud niet kunnen verschaffen, en het, hoewel een verzoek daartoe gedaan is, niet ontvangen van anderen, ingevolge de wet tot het verstrekken daarvan gehouden, of van kerkelijke, bijzondere of gemengde instellingen.

HUMANITAS EN DE GEZINSVERZORGING

Werk dat waard is aangepakt te worden

Een verzoek van de directrice van ons Centraal Bureau, tevens secretaresse van de landelijke sectie gezinsverzorging, om in dit blad enkele beschouwingen over het werk van de gezinsverzorging in „Humanitas-verband" te geven in verband met de op 17 Mei ll. te Utrecht gehouden vergadering der landelijke en plaatselijke secties Gezinsverzorging, heb ik gemeend niet te mogen afwijzen.

Hetgeen ons van deze vergadering het meest heeft verheugd, is wel het feit, dat dit wel zeer belangrijke onderdeel van het maatschappelijk werk de laatste jaren zulke belangrijke vorderingen heeft gemaakt. Waren het een paar jaar geleden alleen nog maar de afdelinge Groningen en Dordrecht, die zich met het werk van de gezinsverzorging bezighielden, later gevolgd door de afdeling Delft, thans zagen wij op deze landelijke vergadering ook vertegenwoordigd de afdelingen Haarlem, Utrecht, Zwolle, Breda, Heerlen en Middelburg. In alle hiervoren genoemde plaatsen heeft Humanitas het werk van de gezinsverzorging nu met een of meer gezinsverzorgsters aangepakt of staat men op het punt er binnen betrekkelijk zeer korte tijd een aanvang mede te maken. De afdeling Dordrecht heeft naast het werk van de gezinsverzorging o.m. ook reeds het zgn. gezinshulpwerk ter hand genomen. Uit de in Utrecht gehouden besprekingen is wel gebleken van welk een groot belang het is, dat Humanitas en inzonderheid de afdelingen in den lande zich met deze taak bezighouden. In de eerste plaats omdat het niet-kerkelijk volksdeel en de kleine kerkelijke groeperingen in verschillende gemeenten ten deze achtergesteld zijn bij degenen, behorende tot de grote kerkgemeenschappen. Het is daarom niet alleen gewenst, maar *plicht* dat onze afdelingen zo het maar enigszins mogelijk is met het werk van de gezinsverzorging een aanvang maken, omdat ook gezinnen, welke tot de levensbeschouwelijke sfeer van „Humanitas" behoren, evenzo aanspraak op hulp kunnen maken als de vrouw en moeder ziek is, als de tot de andere levensbeschouwelijke zuilen behorenden. Mede door de belangrijke financiële steun, welke voor dit werk door de overheid, c.q. rijk en gemeente, wordt verleend, is het practisch voor iedere afdeling van „Humanitas" mogelijk er een begin mede te maken. Het werk van de gezinsverzorging is bovendien zo belangrijk, omdat daardoor niet alleen daadwerkelijke hulp kan worden geboden, maar tevens omdat men daardoor in vele gevallen andere sociale noden op het spoor komt, waardoor het mogelijk wordt het werk op het terrein van de algemeen maatschappelijke zorg ook in nauwer verband met Humanitas te brengen. Het werk voor de gezinsverzorging is dus wel in alle opzichten waard aangepakt te worden en om er zijn medewerking aan te geven. Wil men zijn plicht jegens de medemens, die in moeilijke omstandigheden verkeert, verstaan, het werk van de gezinsverzorging geeft daartoe ruimschoots de gelegenheid! Op deze basis dient m.i. ook de op- en uitbouw van de secties gezinsverzorging te geschieden. Dus niet alleen propageren om zich bij de sectie gezinsverzorging aan te sluiten om in geval van ziekte van hulp verzekerd te kunnen zijn, maar er daarnaast de mensen in het bijzonder van doordringen, dat zij, door het financieel steunen van dit werk, hun medemens, die in moeilijke omstandigheden verkeert, kunnen helpen. In Dordrecht werd bijv. op deze wijze een belangrijk aantal contribuanten gewonnen, die vermoedelijk nimmer werkelijk een be-

roep op hulp zullen doen, doch slechts door het geven van financiële steun het mogelijk willen maken dat, zoals men het noemt, dit „zegenrijke" werk kan worden voortgezet.

Ik heb hiervoren verschillende redenen genoemd, waarom het wenselijk en noodzakelijk moet worden geacht, dat het werk van de gezinsverzorging wordt aangepakt. Alvorens dit artikel te beeindigen, wil ik echter nog op een m.i. zeer belangrijk punt de aandacht vestigen. Zoals bekend is, gaan er m.i. terecht stemmen op, om de gezinsverzorging deel te laten uitmaken van de sociale wetgeving, zodat bijv. iedere verplicht verzekerde bij ziekte van de vrouw aanspraak op hulp zal kunnen maken. In de nationale demonstratie op Hemelvaartsdag in Amsterdam heeft de afdeling Dordrecht van de P. v. d. A. daartoe reeds de nodige leuzen meegedragen.

Stel dat het in de nabije toekomst zal mogen gelukken deze wensen tot werkelijkheid te maken, dan hebben de grote kerkelijke gemeenten practisch in het gehele land hun apparaat gereed om hun gezinnen te kunnen opvangen. Voor de niet-kerkelijken en de kleine kerkelijke groeperingen is dit echter nog lang niet overal het geval en het moet van het grootst mogelijke belang worden geacht dat „Humanitas" tracht deze achterstand in te halen, opdat, indien het inderdaad zo ver mocht komen dat de gezinsverzorging deel van de sociale wetgeving gaat uitmaken, er ook voor de niet-kerkelijken en kleine kerkelijke groeperingen overal in het land een bij hun levensbeschouwing passende vereniging zal zijn, waar zij zich zullen kunnen vervoegen en dat wordt voorkomen dat dit werk aan anderen moet worden overgelaten.

Het spreekt vanzelf dat over het werk van de gezinsverzorging in het algemeen nog heel veel te zeggen valt. Wij denken bijv. slechts aan de wijze waarop tot het vormen van een sectie gezinsverzorging van Humanitas kan worden gekomen; de wijze waarop het werk kan worden georganiseerd; het aantrekken van de benodigde geschikte krachten; het verschil tussen gezinsverzorging en gezinshulp; de verhouding leden sectie gezinsverzorging en Humanitas, enz. Het is onmogelijk al deze onderwerpen in één artikel te verwerken, daar, naar ik veronderstel, de redactie van dit blad daarvoor niet voldoende ruimte beschikbaar heeft. Acht de redactie of vinden de afdelingen het nuttig, dat ook daarvoor nog eens iets wordt gezegd, dan ben ik niet ongenegen daaraan in een volgend nummer nog eens een beschouwing te wijden. Voor deze keer wil ik het hierbij laten.

P. VERSTEEG.

LICHTVAARDIGE ECHTSCHEIDINGEN

Er is al veel geschreven over het wetsontwerp van wijlen minister Van Maarseveen: het tegengaan van lichtvaardige echtscheidingen door een verbeterde verzoeningsprocedure. In Maart is dat wetsontwerp door de Tweede Kamer aanvaard en de tegenwoordige minister van Justitie, mr Mulderije, wist het ontwerp van zijn voorganger krachtig te verdedigen tegen de aanvallen, die van verschillende zijden erop werden gericht.

Men weet, dat het ontwerp maar een zeer beperkte strekking had en de echtscheidingsgronden bepaald onaangetast wilde laten. Alleen de echtscheidingsprocedure zal worden veranderd: er worden een *gezinsrechter* en een *gezinsraad* ingeschakeld en als zodanig zullen voorlopig respectievelijk de Kinderrechter en Voogdijraden fungeren.

De nieuwe wet wil de eerbied voor het huwelijk verhogen door het aantal lichtvaardige echtscheidingen te verminderen. Dat is een edel streven, want dat met grote lichtvaardigheid tot echtscheiding wordt overgegaan in allerlei kringen van het Nederlandse volk, staat

vast. Hoe lichtvaardig nu en dan gehandeld wordt, weten alle maatschappelijke werkers en werksters, die veel met gezinnen in aanraking komen, en óók de leden van de Voogdijraden, die tijdens of nà de echtscheidingsprocedure aan de rechtbank moeten rapporteren over de toewijzing van de kinderen.

Het algemeen oordeel is, dat, — ware tijdig met de echtscheidingscandidaten gepraat — er veel leed voor beide partners èn voor de kinderen voorkomen had kunnen worden.

Degenen, die dit soort werk al geruime tijd doen, weten, dat er in zulk een situatie behoefte is aan een gesprek. *Niet* met buren of familieleden, doch met objectief staande, vertrouwen wekkende mannen en vrouwen. Zij, die in de Tweede Kamer hebben betoogd, dat de scheidende echtparen zich er wel voor zullen wachten hun moeilijkheden bloot te leggen voor „buitenstaanders", hebben blijk gegeven van deze bemoeiing niet veel te begrijpen en geen flauw besef te hebben van de nood, waarin de mensen verkeren, als zij de eerste stap tot scheiding hebben gezet en geen mogelijkheid zien „de weg terug te keren".

Zonder te willen betogen, dat we met deze nieuwe procedure uit de scheidingsimpasse geraakt zijn, is er wel de overtuiging, dat aan grote lichtvaardigheid bij een zo ernstig gebeuren paal en perk zal worden gesteld.

De procedure wordt als volgt: de partij, die een echtscheiding verlangt, wendt zich met een verzoekschrift tot de Gezinsrechter. Deze poogt eerst zelf een verzoening te bewerkstelligen. Lukt het hem niet partijen tot elkaar te brengen, dan geeft hij aan de Gezinsraad opdracht een verzoening te beproeven. In 3–6 maanden kan de Gezinsraad proberen partijen tot elkaar te brengen en mochten dan alle pogingen gefaald hebben, dan krijgt de verzoekende man of vrouw verlof zijn of haar eis tot scheiding in te stellen.

Er is van de zijde der rechters nogal wat critiek geuit op deze nieuwe gang van zaken. Behalve het feit, dat de wetswijziging de kern van het echtscheidingsprobleem in 't geheel niet benadert (de „grote leugen" blijft gehandhaafd en chronische krankzinnigheid van een der partijen vormt nog steeds géén grond voor echtscheiding), is er ernstige critiek op het langere rekken van de procedure, waarmee de mogelijkheid op onwettige geboorten wordt vergroot. Bovendien heeft men geringe verwachtingen ten aanzien van de Gezinsraad. Hoe zal men aan voldoende mensen met vakbekwaamheid en levenswijsheid kunnen komen, afgezien nog van de noodzakelijkheid van opgeleide krachten, psychologisch en psychiatrisch geschoolden? De Voogdijraden, die dit werk voorlopig zullen moeten doen, beschikken niet alle over voldoende bekwame krachten en hebben nu reeds te kampen met overbelasting.

Deze — van rechterlijke zijde geuite — bezwaren zijn niet denkbeeldig en vandaar dit woord in „Humanitas". Voor de samenstelling van de Gezinsraad in vele plaatsen zal ook een beroep op het buitenkerkelijk volksdeel worden gedaan. Want al ontkennen we, dat de lichtvaardigheid in echtscheidingen (en andere belangrijke zaken) bij ons groter is dan in andere kringen van het Nederlandse volk, stellig zullen we bij het tegengaan van lichtvaardige echtscheiding óók mensen ontmoeten met ónze levens- en wereldbeschouwing. En voor deze groep is het niet alleen gewenst, doch stellig noodzakelijk, dat zij in de Gezinsraad mensen vinden met gelijk inzicht en levensovertuiging.

Het is daarom zaak, nù reeds in de afdelingen van Humanitas na te gaan, welke leden voor dit werk kunnen worden aanbevolen, terwijl aan vorming ook het nodige zal moeten worden gedaan. Het Centraal Bestuur mag in deze het initiatief nemen — en dat moet het m.i. heel spoedig doen — het delicate werk zal in de afdelingen moeten worden verricht en op korte termijn voorbereid.

A. C. PLOEG–PLOEG

HULPVERLENING AAN ALCOHOLISTEN (II)

Natuurlijk zou het ideaal zijn, als met één slag alle mogelijkheden tot drankgebruik zouden kunnen worden weggenomen, doch hieraan zou dan wel het inzicht van alle mensen, dat dit zo het beste was, verbonden moeten zijn. Is dat niet het geval, dan zien wij veel noodlottiger gevolgen, zoals in Amerika, waar indertijd gedurende de drooglegging van het land, een uitgebreide dranksmokkel ontstond, waaraan geweldpleging en de ergste misdrijven waren verbonden, om nog niet te spreken van de ongelukken tengevolge van gebruik van alcoholhoudende drank van inferieure kwaliteit.

Wij kunnen hieruit leren, dat een wet gedragen moet worden door de wil en het inzicht in het nut er van van geheel een volk, of althans door de overgrote meerderheid.

Een van de bezigheden van een consultatie-bureau voor alcoholisme is daarom, de mensen te leren, dat alcoholisme een ziekte is, en welk een ziekte! en dat deze voortspruit uit bepaalde sociale gewoonten, welke aandachtige beschouwing vragen en dat men goed doet hier een houding te zoeken, die leiden mag tot opvangen en voorkomen van schadelijke gevolgen.

Als wij thans verder spreken over alcohol, bedoelen wij de gewone alcoholhoudende dranken, in die rijke variëteit, waarin wij ze zien aangeprezen.

Wij gebruiken alcohol om allerlei reden en bij allerlei gelegenheden. Bij geboorten, huwelijken, dood, overal waar mensen samen zijn, maar ook als men alleen is en leed wil vergeten, ook als remmen en angsten moeten worden overwonnen of opzij gezet.

Wij kunnen horen dat sommigen vinden, dat men bij bepaalde gelegenheden beslist niet zonder drank kan.

Alcoholgebruik is dan ook een oud en sociaal verschijnsel, met soms zeer hinderlijke bijverschijnselen.

Daarom is het te begrijpen dat sommigen het aanprijzen, — en wat een gedichten bestaan er niet, die de wijn bezingen en loven, — terwijl anderen de alcohol verfoeien, de nasleep van gebruik of misbruik in ogenschouw genomen, het ongepaste gedrag of nog erger dingen.

Wij moeten, willen wij kunnen pogen een helder inzicht te krijgen in de ziekte welke wij alcoholisme noemen, los zien te komen van alle gevoeligheden, die verbonden zijn aan de lof en aan het misprijzen van de drank. En dat is moeilijk, omdat alcoholgebruik nu eenmaal zozeer verweven is met de levensgewoonten van de mens.

In het vorige artikeltje is er op gewezen, dat de kennis van alcoholhoudende dranken reeds van zeer oude datum is. Dat is te begrijpen als we bedenken hoe gemakkelijk het is alcohol te vervaardigen. Men behoeft slechts vruchtensap aan de lucht bloot te stellen en te zorgen, dat het niet te koel staat, wil er na verloop van tijd iets ontstaan wat op wijn lijkt. Door de tijden heen heeft de mens dit natuurlijke proces beïnvloed en het product veredeld en zo kwamen wij tot de keur van dranken van onze tijd. Om een ander voorbeeld te noemen, kwam de mens wellicht van een zorgvuldig bewaard smeulend takje na een bosbrand, via vuursteen en wrijfhout en ander gereedschap, tot de lucifersfabriek.

Het is goed, wanneer wij een (on)hebbelijkheid van ons mensen beoordelen, die tegen de achtergrond van de geschiedenis der mensheid te zien. Iets van de historie van het drinken kunnen wij nog goed zien bij primitieve volksstammen bijv. in Afrika. Daar bestaat ook alcoholisme, doch het is er (nog) geen probleem. Niemand stoort er zich aan of iemand zijn gehele bezit verdrinkt en er de verdere gevolgen van ondervindt, desnoods ondergaat. Hij moet dat zelf maar weten. Wij weten dit ook over onze verre voorouders, de Batavieren e.a.

Wij zien hieruit, dat, al naar gelang onze maatschappij gecomplíceerder wordt en het besef van wat geoorloofd

en niet geoorloofd is, meer gaat leven, het oordeel over onze gedragingen scherper wordt en wonderlijk genoeg, dat wij ons ook schuldig gaan voelen als wij ons onordelijk gedragen. Geldt dit ook voor de alcoholist?

Wij vragen ons af, of een mens die door het gebruik van een bepaald genotmiddel (alcohol) in moeilijkheden raakt, niet moet gaan twijfelen aan de waarde en de werkelijkheid van het genot.

In normale omstandigheden zien wij dan ook de gemeenschap met toorn en ongeduld reageren op het wonderlijke gedrag van de alcoholist, van wie men veronderstelt, dat hij als iedereen toch moet kunnen ophouden met drinken, of die toch niet per se tot dwaasheden en a-sociale handelingen behoefde te komen, als hij zich maar beheerste.

Het eigenaardige is, dat de alcoholist zich dit zelf ook afvraagt en dat hij telkens weer probeert op dezelfde wijze te drinken, als hij dit anderen ziet doen.

Dit lukt hem niet en wij kennen de ganse scala van gebeurtenissen die zich in samenhang daarmee kunnen voordoen en die lopen van zotte situaties tot catastrofen.

Geen wonder dat wij gaan moraliseren en in zeker opzicht komt de moraal er ook bij te pas. Wij zien dan ook, dat de alcoholist zich inderdaad met schuld beladen gaat gevoelen, waarvoor heus niet alleen de gevolgen van dronkenschappen of drinkgelagen (schulden, twisten en andere moeilijkheden) aansprakelijk zijn, maar dikwijls ook de onbeantwoorde vraag, waarom de alcoholist zo anders is en doet als anderen.

Dit laatste is een van de belangrijkste dingen, die wij bij het beoordelen van de alcoholist in het oog moeten houden.

Doch laten wij ons niet vergissen door te menen, dat dit niet het geval kan zijn bij andere afwijkingen en ziekten. Denken wij slechts aan mensen met zgn. ziekelijke of moeilijke karakters, die in hun omgeving telkens weer allerlei onrust en leed veroorzaken. Lastige zieken met kwalen van verschillende aard kunnen een kwelling voor hun familie zijn en er zouden hiervan allerlei voorbeelden kunnen worden genoemd.

Wij zagen dit ook bij Noach. Het planten van een wijngaard was geen probleem, ook het drinken niet. De critiek op het gedrag in dronkenschap (het lachen van Cham) werd evenwel in de patriarchale gemeenschap niet verdragen en de zoon werd vervloekt. Ziehier een sociaal en een moreel conflict.

In versterkte mate zien wij dit ook in onze samenleving en allerlei sancties en maatregelen kunnen tegen onaangepaste mensen worden genomen. Deze verweren zich daartegen dikwijls weer en het sociale conflict in zovele gedaanten als wij dit kennen, is aanwezig.

Al naar gelang onze plaats in de maatschappij, geven wij namen aan deze conflicten. Een medicus kan in een bepaald geval zeggen, dat het onaangepaste gedrag van de mens voortkomt uit geestelijke of lichamelijke aanleg, een theoloog kan spreken van zonde en schuld, een politie-beambte kan nagaan welk wetsartikel werd overtreden, de rechterlijke macht hoe de overtreding moet worden vergolden of gecorrigeerd enz. enz. Men kan er dus van spreken dat iemand is patiënt, gelovige, verdachte, beklaagde, cliënt en ga zo maar voort met een ganse rij namen meer voor men aanlandt bij het goede woord „mens", met al zijn hoedanigheden in goede en kwade zin.

Is het wonder, dat als wij in omstandigheden die we normaal noemen al eens verward raken, dit zeker het geval is wanneer er in het leven van een mens emotioneel allerlei in beweging is, vooral als dit veroorzaakt is door het gebruik van alcohol, een zaak die zo in het midden van ons leven staat, als hiervóór is beschreven?

Er moet wat aan de hand zijn met de mens die zo bijzonder reageert en wij willen thans komen tot het bezien van de personen, die we betitelen met de naam „alcoholist". H. J. KRAUWEEL